

Γλυκόπιτο δηλητήριο

Από Σάββας Πατσαλίδης - June 8, 2017

Είναι κάποια έργα που, χωρίς να διεκδικούν δάφνες πρωτοτυπίας, κρύβουν μέσα τους μικρές ωρολογιακές βόμβες που κάθε λίγο και λιγάκι σκάνε και προκαλούν απρόσμενες εκτινάξεις. Και ένα τέτοιο έργο είναι το βραβευμένο «*Δηλητήριο*», της Ολλανδής Λοτ Φέικεμανς που σκηνοθέτησε για λογαριασμό του ΚΘΒΕ ο Πάννης Μόσχος, τον οποίο φαίνεται να δελεάζουν πολύ οι φιλοβελονιές και οι «αλήθειες» του «ψυχολογικού ρεαλισμού», εκείνου του ρεαλισμού του ανάμικτου με ποίηση, εκείνου του ρεαλισμού που γοήτευσε συγγραφείς όπως ο Ο' Νηλ, ο Τ. Γουίλιαμς και, βεβαίως και πρωτίστως, ο Τσέχωφ, που διόλου τυχαία απασχολεί τον Μόσχο.

Τραγικό και καθημερινό

Προσωπικά απεχθάνομαι τα κλισέ σε οποιαδήποτε μορφή τους. Από την άλλη, με συναρπάζουν όταν αποκτούν γεύση παραξενίσματος, όταν με (προ)καλούν να τα ξαναδώ, να τα ξανα-σκεφτώ. Αυτό που κάνει ο Έντουαρντ Άλμπι, για παράδειγμα, που παίρνει τα κλισέ και τα κάνει θέατρο υψηλών ταχυτήτων. Δηλαδή, τα κάνει ανοίκεια, οπότε παύουν να είναι κλισέ.

Το λέω αυτό γιατί η ιστορία που συνθέτει το «*Δηλητήριο*», αν και τραγική, δεν παύει να είναι πολύ κοινότοπη. Μάλιστα, κάποιοι που έχασαν δυο και τρία παιδιά, που είδαν πολέμους, καταστροφές, που βίωσαν ακραίες καταστάσεις, ενδεχομένως να βρουν την έμφαση που δίνει η συγγραφέας στην απώλεια του παιδιού τραβηγμένη. Σίγουρα για τον καθένα από μας μια τέτοια απώλεια είναι πέρα για πέρα τραγική. Όμως, το μέγεθος και το εκτόπισμα του τραγικού διαφέρει από άτομο σε άτομο, από κοινωνία σε κοινωνία.

Σε κάθε περίπτωση, στο «*Δηλητήριο*» μην περιμένετε να πέσετε πάνω σε κάποια ιδιαίτερη εξωτερική δράση. Δεν υπάρχει. Μην περιμένετε εξτραβακάν πράγματα. Δεν υπάρχουν. Μην περιμένετε αισθησιακές σκηνές, αίματα, καυγάδες, αβανταδόρικες λύσεις. Τίποτα. Απολύτως τίποτα. Τι να περιμένετε; Μα να δείτε ακριβώς πώς το κοινότοπο αποκτά ενδιαφέρον. Πώς δικαιολογεί τη σκηνική του ύπαρξη.

Το δράμα της μνήμης

Δείτε πώς μέσα από μια εξωτερικά στατική κατάσταση πυροδοτείται ένας ολάκερος εσωτερικός μηχανισμός, μια αφήγηση πυρακτωμένων υλικών. Δείτε πώς σταδιακά απελευθερώνεται μια χιονοστιβάδα από κοιτάσματα μιας σχέσης που με τον τρόπο της ακόμη κατατρώει τα σωθικά του ανθρώπου. Δείτε πώς η συγγραφέας ακτινογραφεί τις λεπτομέρειες, τις άπειρες μικρές λεπτομέρειες, πώς αναζητεί στα πολύ καθημερινά και σχεδόν αδιάφορα το τραγικό, πώς τα περνά όλα από το μικροσκόπιο. Κάθε πτυχή. Κάθε ταλάντωση. Κάθε έκρηξη που σημειώνεται στα διαμερίσματα της

μνήμης. Πατί όλα από εκεί εκπορεύονται και εκεί καταλήγουν: τι επιλέγουμε να ξεχάσουμε και τι επιλέγουμε να μην ξεχάσουμε και τι δεν μπορούμε να ξεχάσουμε. Άβυσσος η λειτουργία της.

Υπάρχει πυρετώδης δράση σε αυτό το έργο, μόνο που η συγγραφέας δεν σου την τρίβει στα μούτρα (βλ. *in yr face theatre*). Σε πλαгиοκοπεί. Εδώ έχουμε ένα δράμα που οι Γάλλοι ενδεχομένως να ονόμαζαν *mise en abyme*: αθέατο θέατρο του μυαλού. Εκεί διαδραματίζονται όλα. Και υπ' αυτήν την έννοια βρήκα εύστοχη τη χρήση του γυμνού διαδρόμου στο Φουαγιέ του ΚΘΒΕ (ο σκηνικός σχεδιασμός της Τίνας Τζόκα). Στο δικό μου μυαλό έμοιαζε, συμβολικά, με τον δρόμο που οδηγεί στο βάθος της μνήμης, στον πυρήνα της δράσης. Το μονοπάτι που διασχίζουν οι δύο πάλοι ποτέ σύζυγοι ώστε να φτάσουν κάπου, χωρίς να ξέρουν πού —γιατί αν ήξεραν σίγουρα δεν θα το διέσχιζαν. Τώρα πηγαίνοντας μαθαίνουν πού θα πάνε. Όπως ακούγοντας ο ένας τον άλλο «μαθαίνουν» τι θα πουν. Και μιας και η συνάντησή τους γίνεται στους χώρους ενός νεκροταφείου, ο διάδρομος θα μπορούσε να ερμηνευτεί και με πολλούς άλλους τρόπους, ας πούμε πιο μεταφυσικούς. Ας μην το πολυτραβάμε όμως. Ας μείνουμε στους βασικούς στόχους της σκηνοθεσίας.

Η παράσταση

Κέρδισε το στοίχημα ο Πάννης Μόσχος, και τούτο γιατί κατάλαβε ακριβώς πως μόνο με το στηθοσκόπιο ανά χείρας θα μπορούσε να εντοπίσει τους παλμούς της καρδιάς του έργου ώστε να συναντηθούν με τους παλμούς του θεατή μέσω των παλμών των ηθοποιών. Πως μόνο με ένα καλό αζιμούθιο ανά χείρας θα μπορούσε να βρει τους κατάλληλους τόπους δράσης (και απόδρασης). Μα πάνω από όλα, πως μόνο μέσα από ένα εύστοχο κάστινγκ θα έφτανε στον στόχο. Και θεωρώ ότι ευτύχησε στη διανομή, η οποία, ομολογώ, στην αρχή με ξένισε, γιατί έφερνε μαζί δύο ηθοποιούς οπλισμένους με διαφορετικούς υποκριτικούς κώδικες και διαφορετικό σκηνικό παρελθόν.

Η πιο εσωστρεφής και «στανισλαφσκίζουσα» Μαρία Τσιμά, και ο πιο εξωστρεφής και «μπρεχτικός» Ταξιάρχης Χάνος, κλήθηκαν να σηκώσουν το βάρος αυτού του μάταιου «αγώνα» (δανείζομαι τον όρο από την τραγωδία, γιατί κολλάει), να κεντήσουν με το υλικό των τραυματισμένων αναμνήσεών τους, των μετέωρων σκέψεών τους, των κρυμμένων επιθυμιών τους την τοπογραφία των παθών και των παθημάτων της σχέσης τους. Και το έκαναν με τρόπο φυσικό, σχεδόν αυτονόητο. Το έκαναν όπως το έκαναν γιατί το πίστεψαν.

Ερμηνείες

Με συνεχείς ανεπαίσθητες κλιμακώσεις οι δύο ηθοποιοί άφησαν τη σχέση να ζωντανέψει, να γίνει και «δική μας» και να συγκινήσει. Ανίχνευσαν. Εντόπισαν. Κοινοποίησαν. Ούτε φωνές ούτε υστερίες. Ένα πολύ καλά ζυγισμένο υποκριτικό δούναι και λαβείν, με ρυθμισμένους τους τόνους και τα ημιτόνια. Όλα στη θέση τους. Σώματα. Σιωπή. Λόγος. Και ξανά σιωπή. Ακούω. Δρω. Ακούω. Αντιδρώ.

Η Μαρία Τσιμά με το που μπήκε στο διάδρομο της δικής της μνήμης είχε ήδη διαμορφωμένο χαρακτήρα. Ήταν «Αυτή». Από τα «καμαρίνια». Εντυπωσιακή στις άπειρες και άκρως πελεκημένες λεπτομέρειές της ερμηνείας της. Στους μορφασμούς της. Στο μειδίαμά της. Στην κίνηση των χεριών, κίνηση συνήθως ανεπαίσθητη αλλά απόλυτα ορατή. Στη στάση του σώματος. Στην αμηχανία της. Στο βλέμμα της, το άλλοτε θαμπό το άλλοτε χαρούμενο. Στιγμές. Πολλές στιγμές. Και κάθε στιγμή να αφουγκράζεται την προηγούμενη στιγμή και τη στιγμή του απέναντι και όλες μαζί να συνθέτουν μικρές όσο και ολοκληρωμένες δράσεις-στιγμές με δεκάδες σημειώματα. Τίποτα δήθεν. Χάρηκα τη Μαρία Τσιμά, όπως την είχα χαρεί και στην «Τρελοβγενιώ» στη Μικρή Σκηνή της Μονής Λαζαριστών. Σπουδαία ερμηνεία-σεμινάριο.

Απέναντί της ο πρώην «άντρας» της, ο Ταξιάρχης Χάνος, ένας ηθοποιός που συνηθίσαμε να τον βλέπουμε να υποδύεται ρόλους με πιο αδρά περιγράμματα, με πιο τονισμένη τη σωματική γλώσσα και τα τεχνικά της μέσα, με πιο έντονο το κλείσιμο του ματιού στο θεατή. Εδώ κλήθηκε να αντιμετωπίσει μια μεγάλη πρόκληση: να παίξει θέατρο εσωτερικών δονήσεων και διαδρομών. Και το έκανε. Έπαιξε με εξαιρετική αυτοσυγκράτηση, ευαισθησία και επικοινωνιακή τεχνική όλες τις φάσεις της δοκιμασίας του απέναντι στην πρώην. Μπήκε στο σκοτεινό τούνελ μιας σχέσης την οποία διαχειρίστηκε με ιδιαίτερη μαεστρία και άμεσα αντανakλαστικά. Πορεύτηκε το δρόμο της συμφιλίωσης με το παρελθόν του με τα υλικά ενός θεατρίνου που ξέρει πώς να τα ελέγξει και πού να τα επενδύσει. Ένας Χάνος διαφορετικός και απολαυστικός.

Συμπέρασμα: παράσταση υψηλής ευαισθησίας και λεπτών αποχρώσεων.

Share this:

116

Σάββας Πατσαλίδης

Καθηγητής Θεατρολογίας στο Παν/μιο Θεσσαλονίκης και κριτικός θεάτρου